

ÚTMUTATÓ

az általános iskolai 5—8. osztályos történelmi diapozitívekhez

Magyar Diafilmgyártó Vállalat
Budapest, 1969.

Készült:
**AZ ORSZÁGOS
TANSZERGYÁRTÓ ÉS ÉRTÉKESÍTŐ VÁLLALAT**
Kutatási és Kísérleti Főosztályának irányításával

Írta:
SZEBÉNYI PÉTER

A képanyagot válogatta:
DERCSÉNYI BALÁZS és VLADÁR ERVIN

Lektorálta:
DR. EPERJESSY GÉZA

Szerkesztette:
BÉKÉS TAMÁSNÉ

IV. Nyolcadik osztály

A nyolcadik osztályos tananyag kiemelkedő helyet foglal el az általános iskolai történelemtanításban. Az előtte álló feladat végrehajtását a modern szemléltetőeszközök felhasználásával is nagymértékben segítheti. Századunk történelmének megelevenítéséhez számos sajátos eszköz állt rendelkezésünkre. Szemtanuk visszaemlékezései, eredeti dokumentumfilmek, hanglemezek, magnófelvételek, hatalmas fényképanyag, korabeli könyvek, újságok, iratok stb. Legkedvezőbb és legszélesebb lehetőségeink a történelem szemléltetésére tehát éppen a nyolcadik osztályban vannak. Ezért természetes, hogy a diapozitív-vetítés a legújabb kor eseményeinek felidőzésében viszonylag kisebb szerepet játszik, mint az előző osztályokban. Jelentőségét azonban itt sem veszti el. Különösen akkor érdemes alkalmazni, amikor az állóképek elemzése a tananyag egészére kiható alapvető következtetésekre vezethet.

Ilyen alkalom nyílik például az első világháború tanítása során, az alábbi diakockák felhasználásával:

1. Harc a levegőben. (Felső kép)

A kétszárnyu, nyíltülésű gépeket kezdetben csak felderítésre használták, később váltak harci eszközzé. A bombákat kézből dobták, a tüzerőt karabély, pisztoly képviselte. A harci repülőgépek között légi csaták alakultak ki, mint a képen is látható. A kép alján látható léggömb tüzérségi felderítésre szolgált.

Süllyedő hajó. (Alsó kép)

1917-ben Németország megkezdte korlátlan tengeralattjáró háborúját. Az ellenséges államok hajóit, illetve az ellenséges országoknak árut szállító hajókat felszólítás nélkül megtorpedózták, elsüllyesztették. Ez a barbár hadviselési mód vonta ki az USA hadba lépését.

2. Gázálarcos katonák az első világháborúból. (Felső kép)

Az első világháborúban számos új harci eszközt fejlesztettek ki. Így a németek kísérletet tettek 1917-ben Yperenél gáz alkalmazására. A harci gáz alkalmazását az első világháború után nemzetközi egyezményel eltiltották.

Tankok. (Alsó kép)

Új harci eszköz volt a hernyótalpakon gördülő, az egyenetlen terepen is mozgásképes tank. 1917. novemberében a franciaországi Cambrai mellett alkalmazták az angolok első ízben tömeges mennyiségben harckocsit (kb. 380 darabot). Ennek eredményeként sikerült a német frontot áttörniük.

3. A francia helyőrség menekülése az égő Lille városából. (Felső kép)

A háború elérte a városokat, hadszíntérré lett az egész ország. A németek előretörése idején a franciák menekülni kényszerültek a városból, melynek házai a német tüzéség lövedékeinek hatására megrongálódtak, lángragyuladtak.

Lille városa a németek bevonulása után. (Alsó kép)

Az értelmetlen háborus pusztítás egyik példáját mutatja a kép: az előtér házai mind rombadőltek.

4. Mednyánszky László: Szerbiában. 1915.

A háboru borzalmaitól, a hideg téltől elcsigázott, rozszul öltözött katonák láthatók a festményen. A téma hangsúlyát rideg kék, kegyetlen fehér színek emelik ki.

5. Masereel: A tőkés fegyvert ad a munkásnak.

Karakteresen ábrázolt kapitalista puskát ad át az ifjú munkásnak. Bal kezével gesztikulálva kíséri beszédét.

Az első világháborúról szóló lecke feldolgozását a tankönyv anyagában szereplő legfontosabb események lendületes ismertetésével vezetjük be. (A magyarázatot könynyitni a tankönyv előzéktérképe!) A gyors ütemre azért van szükség, hogy kellő időt biztosítsunk néhány - nevelési és oktatási szempontból igen lényeges - következtetés levonására. Ebben nyújtanak segítséget a diákok.

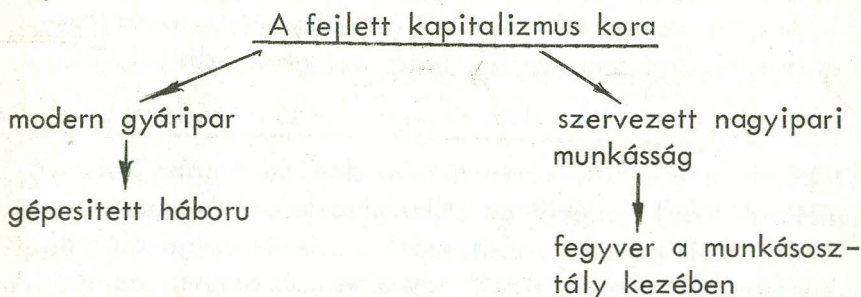
Levetítjük az első két kockát (1. és 2. sz.), és felszólítjuk a tanulókat, mondják el részletesen, mit látnak a képeken. Majd megkérdezzük: a társadalmi-gazdasági fejlődés melyik korszakában zajlott le a háboru. A helyes válaszokat vázlatban rögzítjük:

A fejlett kapitalizmus kora:

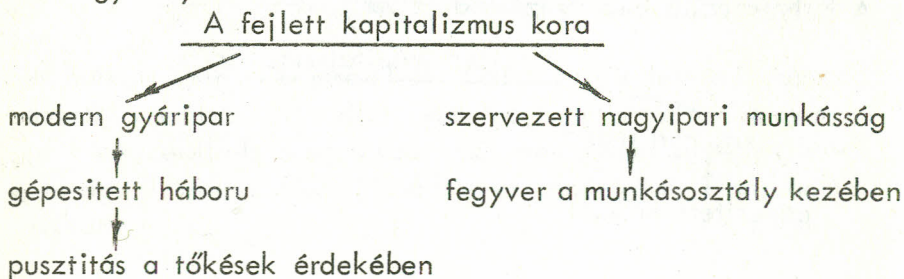
modern gyáripar

gépesített háboru

Miközben a diakockákat ismét levetítjük, arról beszélgetünk, kik tudták legjobban kezelni az ilyen bonyolult hadi eszközöket. Természetesen azok, akik civilben is hasonlóan bonyolult gépekkel dolgoztak, tehát a nagyüzemi munkások. Ezt a megállapítást is foglaljuk vázlatba:

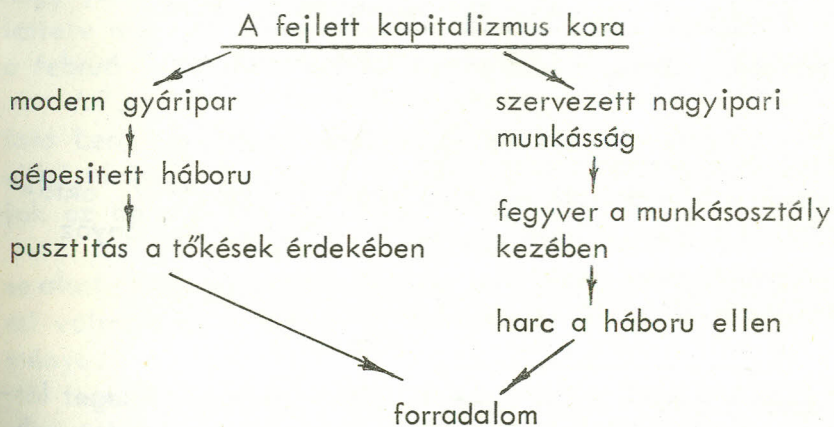

Ezután feltesszük a kérdést: Milyen következményekkel járt a háború gépesítése? A harmadik diakocka a dokumentum, a negyedik a művészi alkotás erejével tükrözi a háború borzalmaikat, segíti a válaszádat. Helyes, ha ezen a ponton felidézzük a múlt órán tanultakat: Kinek az érdekeit szolgálta a háború? Elemeztessük a gyerekekkel a tankönyv 42. oldalán található ábrát, mely a háború pusztításait a tőkés haszon növekedésével veti egybe. Vázlatunk így folytatódik:

Mi történt, amikor a katonaruhába öltöztetett munkások és parasztok rádöbbenek, hogy a háboru kizárólag az uralkodó osztályok érdekeit szolgálja? – hangzik a következő kérdés. A tankönyv egyik fényképe (41. oldal) szinte sugallja a helyes feleletet.

Végül levetítjük az 5. sz. diapozitívet és megkérdezzük, mit fejez ki a bemutatott grafika. A képen látható fiatal munkás magasba nyuló, magabiztos alakja nyilvánvalóvá teszi, hiába biztatja a tőkés arra, hogy fordítsa a kezébe adott fegyvert munkástestvérei ellen. Nem ezt fogja tenni, hanem fegyverét a tőkés rendszer ellen fordítja majd. Fejezzük be a vázlatot:

A nyolcadik osztályos tananyag egyik súlyponti anyagegysége "A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme" c. lecke. Tanításához a következő diapozitívekkel rendelkezünk:

6. A cárizmus államrendjének "gulája". Gunyrajz.
1901-ből.

A gula tetején az uralkodó házaspár, alatta a hivatalnoki kar, a földbirtokosok, az egyház, a katonaság, a polgárság. A társadalom épülete a dolgozók vállain nyugszik.

7. Lenin ismerteti az áprilisi téziseket. Fotó.

1917. április 4-én mutatja Lenint a kép, amint kifejti téziseit, hogyan lehet és kell a polgári demokratikus forradalmat proletárforradalomra fejleszteni.

8. Az 1917. június 4-i béketüntetés. Fotó.

A fénykép a tömegre lőtt sőtűz hatását mutatja.

9. Az Auróra-cirkáló.Fotó. (Felső kép)

A képen a kivilágított Auróra-cirkáló látható 1917. október 25. éjjelén. A hajó ugyanazon a helyen horgonyoz ma is, mint akkor éjszaka.

A Téli Palota bevétele. (Alsó kép)

A képen a palota egyik árkádja alatt áthaladó tömeget látjuk: katonákat, munkásokat. Figyelemre méltó a fegyverek változatossága (pisztoly, puska, gépfegyverek, ágyu, páncélautó stb.).

10. Szerov: Győzött a szocialista forradalom.

A kép a győztes forradalmi tömeg körében ábrázolja Lenint a forradalom éjszakáján. Színhely a Szmolnij diszterme, ahol 1917. október 25-ről 26-ra virradó éjjel a Szovjetek II.

Összoroszországi Kongresszusát tartották.

Az első három kép arra szolgál, hogy az óra elején újra átismételtesük-átélessük a tanulókkal az orosz forradalmi eseményeknek már megismert döntő mozzanatait, s egyuttal ellenőrizzük, értékeljük tudásukat.

A 6. számú diakocka vetítésekor azt a feladatot adjuk a gyerekeknek, hogy egy papírlapon készítsenek sematikus vázlatot az oroszországi társadalom felépítéséről. Majd a vázlatot alakítsák át úgy, hogy az megfeleljen a februári forradalom utáni helyzetnek. Néhány perces önálló egyéni munka után a papírlapokat beszedjük (értékelésükre a jövő óra elején kerül sor), és az egyik tanulót felszólítjuk, hogy javaslatait néhány vonallal ábrázolja a táblán. A vázlattevé megvitatása pontosabbá teheti a cári rendszerről és a februári forradalom tartalmáról alkotott elképzeléseket.

A 7.sz. diakép bemutatása közben elmondjuk, hogy a fotó Lenint 1917. áprilisában ábrázolja, amikor híres áprilisi téziseit ismerteti. Az egyik gyerekkel elmagyaráztatjuk az áprilisi tézisek legfontosabb tételeit.

Az 1917. júliusi eseményekről készült fénykép vetítése alatt pedig egy másik tanuló ad választ arra a kérdésre, mi váltotta ki a fegyveres tüntetést, mi lett annak a következménye.

Ha ily módon átfutottunk a forradalom menetének eddigi állomásain, joggal vehetjük fel a problémát: Mi volt a teendő a kettős hatalom megszűnése után?

A tanulók válaszaiból kiindulva ismertetjük az augusztusi és szeptemberi politikai helyzetet, a forradalmi válság érlelődését. Közben meghallgatjuk az egyik önként vállalkozó tanuló rövid beszámolóját, aki otthon előre felkészül, hogy elmondja az osztálynak, milyen tevékenységet fejtett

ki Lenin ezekben a napokban.

A fegyveres felkelés lefolyását a tankönyv 49. oldalán található térkép alapján kezdjük megbeszélni. Majd levetítjük a 9. sz. diapozitivet. Az Auróra fényképe és a Téli Palota ostromáról készült festmény számos emléket elevenít fel a gyerekekben. Miután kiegészítjük elbeszéléseiket, bemutatjuk a 10. sz. diaképet. Idézzük Lenin szavait: "Eltársak! A munkás- és parasztforradalom, amelynek szükségességét a bolsevikok mindig hangoztatták, megvalósult. Új szakasz kezdődik most Oroszország történetében" s fűzzük hozzá: nemcsak Oroszország, de az egész emberiség történetében is új szakasz kezdődött. Ezután feltesszük a kérdést: Miért győzött a forradalom?

A győzelem legfontosabb okait a tanulók a festményről (10. sz. diakép) könnyen leolvashatják. Beszélhetnek a párt irányító munkájáról, a munkásosztály vezető szerepéről, a munkás-paraszt szövetségről.

Az óra befejezésekképpen hanglemezről hallgassuk meg az Internacionálét.

- . - . - . -

A tankönyv 17. leckéje (Mit adott a Tanácsköztársaság a gyermekeknek és az ifjúságnak?) olyan egyszerű és szemléletes anyagot tartalmaz, hogy nyugodtan feladhatjuk előzetes otthoni feldolgozásra is. Ebben az esetben főként az önállóan szerzett ismeretek alkalmazását és a tanulók tudásának ellenőrzését fogják szolgálni az alábbi diapozitívek:

11. Biró Mihály: Bitangok. Plakát. 1919.

A vörös munkásokól lecsap az asztalra, melyet tőkés figurák vesznek körül.

12. Proletárgyermekek a Károlyi kertben. 1919.

Fotó.

A képen Károlyi Mihály palotájának kertjében láthatjuk a gyerekeket, amint a számukra rendezett előadást hallgatják.

13. Nyarálni induló gyermekek. 1919. Fotó.

Egyik pesti pályaudvarról Balatonboglárra indulnak nyarálni a proletárgyermekek.

14. Jeges Ernő: Adsza - nesze. 1919.

Agitativ plakát, mely a parasztságot arra ösztönzi, hogy az ipari termékekért élelmiszert adjon a városoknak.

15. Gyermekek bucsuztatják a frontra induló vöröskatonákat. 1919. Fotó.

Az órát Biró Mihály plakátjának vetítésével kezdjük. Kérdezzük meg: Milyen hangulatot fejez ki, és mit jelképez a rajz? A válasz után a gyerekek tényszerűen is indokolják, miért szorult ökölbe a proletariátus keze, és mondják el, hogyan törte szét a proletároköl a kapitalista rendszert. Hasonlóan elemeztessük a 14.sz. diaképet. Miért volt szükség ilyen plakátokra? Milyenek voltak az élelmiszeri viszonyok a városokban? Milyen gazdasági és népjóléti

intézkedéseket hozott a Forradalmi Kormányzótanács? - tesszük fel sorban a kérdéseket.

A 12. és 13. sz. diaképek feldolgozását teljesen bizzuk a gyerekekre. A tanulók észre fogják venni, hogy a mezitlábos, rongyos, sovány gyerekek egy főúri palota kertjében ülnek, s azt is, hogy társaikat a vonat a Balatonhoz viszi. A képekből kiindulva mondassuk el az osztállyal, mit tett még a Tanácsköztársaság a gyerekekért, az ifjuságért.

Az órának ezt a szakaszát a 15. sz. diakocka vetítésével zárjuk. Miközben a tanulók a képet nézik, bekapcsoljuk a magnefont vagy a lemezjátszót. Felhangzik a "Fel vörösök, proletárok" ismerős dallama, s egy toborzási felhívás (Fáklyavivők. III. lemez. Első lemezoldal). A kép és a dallam már az első szabad május elseje hangulatát idézi, s így átvezet az új anyag feldolgozásához.

- . - . - . - . -

Az alábbi diapozitíveket "Az ellenforradalom kora Magyarországon" c. összefoglaló óra levezetéséhez használhatjuk fel:

16. Ingyenleves osztása az Almási téren. Fotó.

17. Munkáslakások. Fotó. A lakók a ház előtt állnak csoportokban. Ebből kitűnik, milyen sok ember zsúfolódott össze egy-egy kis szobában.

18. Kubikusok. 1935. Fotó.

A mezőgazdasági termelésből kiszorult agrárproletárok lettek kubikusokká. Saját felszerelésükkel végezték az ország legkülönbözőbb részein a földmunkát.

19. Falusi iskola. 1940. Fotó. (Bal oldali kép)

A képen rongyos ruhájú, foltozott cipőjű kislány imádkozik. A gyerek ruhája leírhatatlan nyomorra vall.

Népművelés. Fotó. (Jobb oldali kép)

Az előző képről megismert kislány a szorzótábla előtt áll. Kedves, értelmes arcát tanítója felé fordítja.

20. Derkovits Gyula: Kivégzés.

A Horthy-éra terrorját, a kommunisták üldözését idéző kép egy bekötött szemű, összekötözött kezű embert ábrázol a haláltábor szöges kerítésének oszlopánál a kivégzés előtt. A színek a festő hovatartozását jelzik. A test meleg színe az együttérzés jele, az oszlop rideg ezüstös fehérje a kegyetlenség, az embertelenség jelképe.

Mind az öt diakocka bemutatására ugyanazt az eljárást alkalmazzuk. Levetítjük a képet, közben magnetonról bejatszunk egy-egy részletet, felteszünk egy-egy kérdést és azt az osztállyal közösen megbeszéljük.

Első kép: 16. sz. diakocka. Magánbejátszás:

József Attila Házm c. verséből az ötödik részt idézzük.

Feladat: Hogyan élt az ipari munkásság az ellenforradalmi rendszerben?

Második kép: 17. sz. diakocka. Magnóbejátszás:
"Arculcsapásban a pusztai 30-35 éves korig részesül. Az-
tán rendszerint csak hátulról kap a tarkóra vagy a nyakba,
de leginkább csak egyet. Az öregekkel szemben az ember
lehetőleg módjával folyamodik a közvetlen fegyelmezés-
hez. Hatvan éven túl, legtöbb már a kézemelésre elsírja
magát. Nem az ijedtségtől, hanem a megaláztatás miatt.
Akkorára érik meg ugyanis bennük az emberi méltóság tu-
data." (Illyés Gyula: Puszták népe.)

"Legtöbb a kívánnivaló az idénymunkások elhelyezé-
se körül. Üres istállóknban a jászlak előtt földreterített
szalmán alusznak. A szalmát 8-10 naponként cserélik és
ha ráérnek a szakácsnék, vizet locsolnak a földre és ösz-
szesöprik a széthullott szalmát, ennyiből áll a takarítás.

A cselédházak. Hat esztendeje annak, hogy egy
bérlőnél voltam látogatóban, aki kivezetett a cselédházak-
hoz. A földes padló telítve volt talajvízzel s a szobákban
bokáig ért a sár. A butorok lába besüllyedt a földbe s az
ágyak deszkái a földön feküdtek. A bérlő hiába kérelmez-
te, hogy a föld tulajdonosa építsen új házakat, hiába írt
leveleket, mert a tulajdonos, egy ismert "keresztény" poli-
tikus, válaszra sem méltatta." (Németh Andor: A naposabb
oldalón.) Feladat: Hogyan élt a mezőgazdasági munkásság
az ellenforradalmi rendszer idején?

Harmadik kép: 18. sz. diakocka. Magnóbejátszás:
"A mezei munkás ma áru, mint a buza, a tojás,
vagy a baromfi. A parasztvárosban nemcsak állat-,
gyümölcs-, csirke- és zöldségpiac van, hanem emberpiac
is. A földmunkás, hacsak állandó munkahelye nincsen (s

ez a legritkább eset a mi tájunkon) vagy kisbérletet nem kap (ez még ritkább), idejének legnagyobb részét az emberpiacon tölti. Ötös-tizes csoportokban ácsorognak a top-rongyos, fáradt, többnyire egészen elfásult arcú alakok. A gazda, mikor munkást fogad, éppen úgy válogat közöttük, mint az állatok között. Megnézi erejét, szemügyre veszi korát, kikérdezi családi viszonyait. Azután megkezdődik az alku. Az ember mint a teremtés koronája s felszabadult, emberi jogokkal rendelkező magyar, maga alkuszik. S ha az alku nem sikerül, mehet koldulni vagy éhezni." (Féja Géza: Viharsarok.)

Feladat: Miért nevezték hazánkat a hárommillió koldus országának?

Negyedik kép: 19. sz. diakocka. Magnóbejátszás: "A tanító törvényes kötelessége, hogy közreműködjék a vallásos érzés ápolásában és elmélyítésében." (Részlet az 1925. évi elemi népiskolai Tantervhez kiadott Utasításból.)

Feladat: Mire tanították az iskolában a gyerekeket?

Ötödik kép: 20. sz. diakocka. Magnóbejátszás:

"Kedves kisfiam, mikor a sorokat kézhez kapod, én már nem leszek, .. abban a hitben halok meg, hogy munkám-ban továbbélek... Ha még egyszer születnék, és újból élnék, akkor sem tudnék másképpen élni." (Schönherz Zoltán: Bucsuleveléből)

Feladat: Miért üldözte az ellenforradalmi rendszer a kommunistákat?

- . . . -

Diapozitív-készletünket utoljára a Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújának tanításakor (28. lecke) vehetjük igénybe. Az anyagegységhez a következő diakockák kapcsolódnak:

21. A náci párt tagjainak seregszemléje Nürnbergben.
Fotó.

Az üres monumentalitás külsőségei között folytak le évente az NSDAP "seregszemléi" Nürnbergben. A fényképen a roham-sisakok monotoniája, az arcnélküliség embertelenné teszi a kép figuráit.

22. Dejneka: Szevasztopol ostroma.

A fontos tengeri kikötőért folyó öldöklő harcot ábrázolja a kép.

23. Haláltábor. (Felső kép)

A plakát az elfoglalt terület polgári lakossága elleni brutalitást mutat be: a lágerbe zárt asszonyokra, öregekre, gyerekekre ügyelnek a fasiszták. A plakát aláírása: Minden remény te benned van, vöröskatona!

Koncentrációs tábor. Fotó. (Alsó kép)

A fényképen csontig lesóványodott, beesett arcu foglyok láthatók.

24. Partizánok. Fotó.

Sűrű aljnövényzetben kibontakozó partizántámadást mutatja be a fénykép.

25. Szovjet nehéztüzérség. (Felső kép)

Modern reaktív sorozatvető fegyverek. (Alsó kép)

Az új anyag tárgyalását a Szovjetunió elleni támadás körülményeinek ismertetésével kezdjük. A 21. sz. diaposzitiv a fasiszta Németország katonai erejét érzékelteti. Nézzék meg a tanulók a tankönyvi térképen, milyen óriási területeket igáztak le 1941-re a fasiszta államok.

Ezek után nem csodálható, hogy sokan úgy gondolták: a német haderő a Szovjetuniót is lerohanja néhány hét alatt. Idézzünk egy-két nyugati véleményt! Martin Dies képviselő az amerikai kongresszusban 1941. június 24.-én kijelenti, hogy véleménye szerint Hitler harminc napon belül egész Oroszországot kezében tartja.

Június 27.-én a New York Post katonai szakértője a következőket írja: "Ahhoz, hogy a vörösök a nagyon rövid időn belül bekövetkező összeomlástól megmenekülhessenek, sokkal nagyobb csodának kell bekövetkeznie, mint amilyent a Biblia megírása óta valaha is láttunk."

De a jóslatok nem váltak valóra! Miért nem? Mindenki írja fel néhány szóval válaszát egy darab papírra a következő diaposzitivek megtekintése és a szemelvény meghallgatása után.

Dejneka festményéről (22. sz. diakép) a tanulók a szovjet harcosok végsőig elszánt hősiességét olvashatják le. A 24. sz. diakocka a partizánmozgalmak kibontakozásáról tudósít. A 23. sz. diaposzitiv pedig a reguláris csapatok és a partizánok elkeseredett küzdeni akarásának egyik legfontosabb forrására utal. A hátország szilárdságát a következő szemelvényvel érzékeltetjük, Harrison Salisbury és Eric Johnston amerikai mérnökök így számoltak be a szibériai hadiipari gyárakban szerzett tapasztalataikról: "Asszonyok és lányok naponként 4-5 óra hosszat

dolgoztak a burgonyaföldeken, miután a rendes napi nyolc órai munkaidőben a hadiüzemi gyárakban megfeszített erővel dolgoztak. A hiányos ellátás és a nehéz életkörülmények ellenére a munkások minden tettetés nélküli lelkesedéssel végzik a munkát. Jellegzetes példáját hallottuk ennek az uráli tankhadserg esetében. Az uráli hadiipari telepek munkásai elhatározták: túlórákban végzett munkával annyi tankot és páncélos járművet készítenek, hogy az uráli hadiipari gyárak külön tankhadserget fognak felállítani. Mikor az első gépesített és páncélos dandár fegyverzete elkészült, a munkások közül önként jelentkeztek annyian, amennyiből kitelt a harcba induló dandár egész létszáma.

A fent jelzett indukciós anyagokra - történetekre - támaszkodva megbeszéljük, hogy a Szovjetunióban miért mondott csődött a villámháború.

Ezután a hadműveletek konkrét menetének tanítására térjünk át. A "moszkvai csata" eseményeinek ismertetése közben egyik tanuló - aki előre elolvasta a regényt - mondja el A.Beck "Volokalamszki országút"-jának rövid tartalmát. Esetleg idézzen is egy-két jellemző bekezdést.

Leningrád ostromáról és a sztálingrádi csatáról a tanár beszéljen érdekesítően, térképpel és táblai vázlatokkal szemléltetve a fontosabb hadmozdulatokat.

Befejezésül vetítsük le a 25. sz. diaképet, s vonassuk le a következtetést: 1943-ra a Vörös Hadsereg az erkölcsi fölény mellett az anyagi fölényt is megszerezte. Ezzel megpecsételődött a német hadsereg sorsa. De még rengeteg áldozatba került, amíg az emberiség megszabadult a fasiszta barbárságtól!

Tartalomjegyzék:

I. Ötödik osztály

Mit tudtak az ősemberek a környező világról?
(4 kép)

Az egyiptomi társadalom (4 kép)

Az egyiptomi állam (4 kép)

Athén, a gazdasági élet központja (4 kép)

A görögök műveltsége

Róma, a birodalom fővárosa (9 kép)

II. Hatodik osztály

Egyetemes történelem

A jobbágyok (5 kép)

A középkori árutermelés fejlődése (6 kép)

A középkori ember műveltsége (3 kép)

Az osztályharc élesedése Európában a XIV-XV.
században (5 kép)

A felfedezések hatása az európai életre (5 kép)

Hazai történelem

A magyar állam megszervezése I. István király
idejében (6 kép)

Az Árpád-kori Magyarország (összefoglaló óra -
10 kép)

Társadalmi és művelődési viszonyok Mátyás ko-
rában (6 kép)

Hősi küzdelem a török ellen (4 kép)

III. Hetedik osztály

- A polgári forradalom előtti helyzet Franciaországban (4 kép)
- A feudális társadalom megdöntése Franciaországban (2 kép)
- A francia nagypolgárság hatalmának megszilárdítása (3 kép)
- A termelés fejlődése a kapitalizmusban (5 kép)
- A munkásosztály helyzete és első harcai (5 kép)
- Széchenyi István kivezető utat keres (5 kép)
- Magyarország a forradalom küszöbén (4 kép)
- A dicsőséges tavaszi hadjárat (5 kép)
- A technika új vívmányai és ezek hatása (4 kép)
- Afrika gyarmatosítása. A gyarmatosítók élete (5 kép)
- A kapitalizmus kialakulása az iparban (4 kép)
- Budapest világvárossá fejlődése (4 kép)

IV. Nyolcadik osztály

- Az első világháború (5 kép)
- A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme (5 kép)
- Mit adott a Tanácsköztársaság a gyermekeknek és az ifjúságnak? (5 kép)
- Az ellenforradalom kora Magyarországon (összefoglaló óra - 5 kép)
- A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborúja (5 kép)

